

Ewa Domagała-Zyśk, Katarzyna Mariańczyk, Iwona Chrzanowska,
Marzenna Czarnocka, Beata Jachimczak, Magdalena Olempska-Wysocka,
Wojciech Otrębski, Beata Papuda-Dolińska, Karol Pawlak, Dorota Podgórska-Jachnik,

SZKOLNA OCENA FUNKCJONALNA: PRZEBIEG PROCESU W ASPEKCIE OCENY AKTYWNOŚCI I UCZESTNICTWA

Ministerstwo
Edukacji i Nauki

Konteksty
Psychologii
Rehabilitacji

Ewa Domagała-Zyśk, Katarzyna Mariańczyk, Iwona Chrzanowska,
Marzenna Czarnocka, Beata Jachimczak, Magdalena Olempska-Wysocka,
Wojciech Otrębski, Beata Papuda-Dolińska, Karol Pawlak, Dorota Podgórska-Jachnik,

SZKOLNA OCENA FUNKCJONALNA: PRZEBIEG PROCESU W ASPEKCIE OCENY AKTYWNOŚCI I UCZESTNICTWA

Wydawnictwo KUL
Lublin 2022

Wstęp

Szkolna diagnoza/ocena psychospołecznego funkcjonowania ucznia jako ważny aspekt pracy nauczycieli i specjalistów jest obecna w placówkach edukacyjnych od zawsze. W ostatnich dwóch dekadach na „rynku edukacyjnym” pojawiło się wiele różnych propozycji przebiegu tego procesu oraz narzędzi, metod i procedur wykorzystywanych w trakcie jego realizacji. Równolegle konieczne okazało się systematyczne porządkowanie podejmowanych przez nauczycieli i specjalistów działań oceniających uczniów szczególnie wtedy, gdy efekty tych ocen stawały się bazą do planowania organizacji wsparcia edukacyjno-specjalistycznego na szczeblu samorządowym (organów prowadzących) i ich finansowania na szczeblu rządowym (MEiN).

Podjęte ostatnio działania Ministerstwa Edukacji i Nauki, zmierzające do uporządkowania realizowanego w systemie edukacji procesu diagnozy/oceny dzieci i uczniów zaproponowane zostały w opracowaniu *Edukacja dla wszystkich – ramy rozwiązań legislacyjno-organizacyjnych na rzecz wysokiej jakości kształcenia włączającego dla wszystkich osób uczących się* (MEiN, 2020). W ramach różnych działań przygotowawczych do wdrożenia zaproponowanego we wspomnianym opracowaniu modelu edukacji włączającej aktualnie realizowanych jest wiele projektów koncepcyjnych i testujących wypracowane rozwiązania. Jednym z projektów koncepcyjnych był ten realizowany przez Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, którego celem głównym było wypracowanie standardów przebiegu procesu oceny funkcjonalnej dzieci i uczniów oraz planowania wsparcia edukacyjno-specjalistycznego

w przypadku występowania wybranych trudności rozwojowych lub trudności w uczeniu się. Wzięto pod uwagę następujące trudności: uszkodzenie słuchu; dysfunkcję wzroku; specyficzne zaburzenia uczenia się; zaburzenia rozwoju mowy i języka; zaburzenia rozwoju intelektualnego; zaburzenia ze spektrum autyzmu; zaburzenia zachowania i emocji. Równolegle w projekcie prowadzono dwa zadania, których efekty są kompatybilne. Zadanie pierwsze dotyczyło opracowania zestawów standardów wdrażania procesu oceny funkcjonalnej oraz planowania i realizacji wsparcia edukacyjno-specjalistycznego. Jego efekty są prezentowane w części I opracowania. W części II prezentujemy efekty prac zespołu ekspertów realizującego zadanie drugie w projekcie, dotyczące przebiegu procesu szkolnej oceny funkcjonalnej. Ważnym efektem wykonanego zadania pierwszego jest Aneks do części I, w którym przedstawiamy wykaz aktualnie dostępnych na rynku polskim wystandaryzowanych narzędzi rekomendowanych do wykorzystania w realizacji procesu oceny funkcjonalnej dzieci i uczniów.

Niniejsze opracowanie tworzą założenia główne, jakie trzeba przyjąć, aby prawidłowo realizować proces szkolnej oceny funkcjonalnej uczniów oraz szczegółowy opis przebiegu tego procesu zawarte w Instrukcji. Z kolei zaś w Aneksie do niej udostępniamy wypracowane narzędzia, które umożliwią sprawną realizację tego procesu w zakresie aktywności i uczestnictwa w przebiegu edukacji.

5. PRZEBIEG PROCESU SZKOLNEJ OCENY FUNKCJONALNEJ W PLACÓWCE EDUKACYJNEJ

Poniżej przedstawiamy przebieg SzOF oraz podstawowe dokumenty wykorzystywane w tym procesie.

Ogólne założenia:

1. W procesie *Szkolnej Oceny Funkcjonalnej* (SzOF) zbierane są informacje o mocnych i słabych stronach ucznia, a także podejmowane decyzje o wsparciu edukacyjno-specjalistycznym dla ucznia i formułowane rekomendacje do dalszych etapów oceny funkcjonalnej (np. wskazania do pogłębionej oceny funkcjonalnej w poradni psychologiczno-pedagogicznej).
3. Osobą koordynującą proces *Szkolnej Oceny Funkcjonalnej* jest *Koordinator Szkolnej Oceny Funkcjonalnej* (KSzOF) – pedagog szkolny, pedagog specjalny, psycholog lub inna osoba wyznaczona przez dyrektora szkoły.
4. Jeśli uczeń miał już wykonywaną wcześniej *Ocenę Funkcjonalną* (OF) (np. w ramach WWR lub we wcześniejszych klasach) i posiada zgromadzone dokumenty z diagnozami medycznymi, ocenami psychologiczno-pedagogicznymi, logopedycznymi – także one podlegają analizie w procesie SzOF.

Etap 1.

Pierwszym etapem SzOF są konsultacje zespołowe. W konsultacjach mogą uczestniczyć: uczeń, nauczyciele (np. nauczyciel edukacji wczesnoszkolnej, nauczyciel – wychowawca, inny nauczyciel dobrze znający ucznia), nauczyciele specjaliści zatrudnieni w szkole (psycholog, pedagog, pedagog specjalny,

logopeda) oraz rodzice/prawni opiekunowie ucznia. Dodatkowo mogą także uczestniczyć osoby spoza środowiska szkolnego i domowego dobrze znające ucznia, np. terapeuci, wychowawcy świetlic środowiskowych.

Konsultacje zespołowe odbywają się zawsze wtedy, gdy rodzic, nauczyciel lub inny specjalista (np. pedagog, psycholog, pedagog specjalny, logopeda) dostrzeże jakieś ograniczenia aktywności i uczestnictwa ucznia w edukacji szkolnej oraz kiedy potrzebę konsultacji zgłaszają rodzice/opiekunowie ucznia lub sam uczeń. Konsultacje zespołowe podejmowane są przede wszystkim:

- 1) gdy do placówki trafia uczeń ze zdiagnozowaną niepełnosprawnością/ dodatkowymi potrzebami edukacyjnymi – wskazane są konsultacje zespołowe dotyczące kontynuacji dotychczasowego wsparcia, ewentualnie wprowadzenia nowych strategii wynikających z kolejnych/nowych zadań edukacyjnych ucznia;
- 2) gdy nauczyciel, rodzic, sam uczeń lub inna osoba zgłasza potrzebę udzielenia uczniowi wsparcia, ale zakres jego trudności nie jest jeszcze określony – celem konsultacji zespołowych jest wówczas zidentyfikowanie problemu i podjęcie decyzji co do rodzaju i zakresu wsparcia, a jeśli trzeba – również dalszych działań diagnostycznych.

W kolejnych miesiącach pobytu ucznia w placówce spotkania zespołu konsultacyjnego mają charakter ewaluacyjny i odbywają się jeden raz w semestrze.

Koordinator SzOF decyduje o osobach zaproszonych do Zespołu Konsultacyjnego (ZK). Przekazuje zainteresowanym (jeżeli to możliwe, to także uczniowi) do wypełnienia *Formularz Konsultacji Zespołowych* (FKZ). W FKZ każdy uczestnik ZK zaznacza obszar/obszary, w których pojawiają się

problemy i te, w których dostrzegane są mocne strony ucznia. FKZ jest wypełniany przez każdego z członków *Zespołu Konsultacyjnego*.

Etap 2.

Kolejnym etapem jest spotkanie ZK w celu rozmowy i uzgodnienia obszarów wymagających wsparcia dziecka/ucznia, z uwzględnieniem dostrzeżonych problemów i mocnych stron. ZK ustala konieczne działania wspierające. W czasie spotkania ZK uzupełniany jest wspólnie *Protokół Konsultacji Zespołowych*, a w nim treść *Formularz Konsultacji Zespołowych*. W protokole zapisywane są także informacje o planowanych działaniach wspierających, czasie ich realizacji, osobach odpowiedzialnych za poszczególne zadania oraz potrzebie podjęcia dalszych diagnoz i ocen, np. z wykorzystaniem *Arkusza Obserwacji Ucznia* (AOU) w obszarach, w których w *Formularzu Konsultacji Zespołowych* wskazano występowanie problemu.

Etap 3.

Jeśli w wypracowanym przez ZK wspólnym *Formularzu Konsultacji Zespołowych* wskazano obszary problemowe, przeprowadza się w nich szczegółową obserwację z wykorzystaniem *Arkusza Obserwacji Ucznia* (AOU) lub/ oraz innych narzędzi w procesie *Szkolnej Oceny Funkcjonalnej*. Nauczyciel lub inny specjalista (np. pedagog, psycholog, pedagog specjalny, logopeda) przeprowadza obserwację funkcjonowania ucznia w szkole, a rodzic w domu. Obserwacja może dotyczyć wybranych obszarów lub wszystkich 9 obszarów wskazanych w AOU, co pozwoli uzyskać całościowy obraz funkcjonowania ucznia w zakresie aktywności i uczestniczenia. Jeśli jest kilka obszarów problemowych, wskazana jest taka całościowa ocena. Obserwacja jest elementem procesu konsultacji szkolnych, a wypełnienie AOU umożliwia pozyskanie

konkretnych informacji o zakresie ograniczeń w aktywności i uczestnictwie dziecka w edukacji szkolnej, jak również w środowisku domowym.

Na tej podstawie wskazywane są obszary wymagające wsparcia. AOU pozwala uporządkować sposób myślenia o funkcjonowaniu w obszarach istotnych dla realizacji roli ucznia. Jest przewodnikiem nauczyciela w szerokim spojrzeniu na sytuację ucznia.

Etap 4.

Po wypełnieniu *Arkusza Obserwacji Ucznia* przez osoby uczestniczące w konsultacjach organizowane jest kolejne spotkanie ZK. Przeprowadza się na nim analizę i porównanie wyników z obserwacji dokonanych przez członków ZK oraz wyników uzyskanych z innych źródeł (np. szczegółowej diagnozy pedagogicznej, logopedycznej, psychologicznej czy medycznej). Podejmowane są ustalenia co do możliwości prowadzenia w placówce edukacyjnej dalszych diagnoz (z wykorzystaniem innych kolejnych narzędzi do oceny nauczycielskiej oraz diagnozy psychologiczno-pedagogicznej). Ustala się organizację dalszego wsparcia edukacyjno-specjalistycznego i terapeutycznego w placówce. Może też zapaść decyzja o potrzebie skierowania ucznia w celu wykonania pogłębionej oceny funkcjonalnej do poradni psychologiczno-pedagogicznej (PP-P). Efekty analiz ZK prezentowane są w *Protokole Szkolnej Oceny Funkcjonalnej*.

W przypadku podjęcia decyzji o wdrożeniu wsparcia edukacyjno-specjalistycznego przez ZK lub według wskazówek przekazanych z PP-P spotkania zespołu odbywają się co najmniej dwa razy w roku szkolnym. W ewaluacji udzielanego wsparcia można ponownie wykorzystywać *Formularz Konsultacji Zespołowych* oraz *Arkusz Obserwacji Ucznia*. W przypadku konieczności podjęcia pogłębionej oceny funkcjonalnej komplet dokumentów: *Protokół Szkolnej Oceny Funkcjonalnej* oraz formularze i arkusze z dotychczasowych obserwacji przekazywany jest do PP-P. Tam podjęte będą dalsze działań diagnostycznych pod kątem uruchomienia kolejnego poziomu wsparcia edukacyjno-specjalistycznego.

Arkusz Obserwacji Ucznia (AOU)

(w procesie Szkolnej Oceny Funkcjonalnej uczniów klas I–III)

Imię i nazwisko ucznia:

Klasa:

Data urodzenia ucznia:

Imię i nazwisko osoby wypełniającej arkusz:

Osoba dokonująca oceny (proszę zakreślić właściwe):

rodzic/opiekun prawny/nauczyciel/nauczyciel specjalista (jaki?)

Data wypełnienia arkusza:

Instrukcja: *Arkusz Obserwacji Ucznia* (AOU) to narzędzie służące do gromadzenia informacji o aktywnościach i uczestnictwie, jakie podejmuje uczeń w procesie edukacji. Oceniane aktywności pogrupowane są w obszary zgodne z klasyfikacją ICF. Dla każdego z dziewięciu obszarów zaproponowano wskaźniki opisujące aktywności i zachowania ucznia. Obserwujący/oceniający wybiera jedną z dwóch kategorii opisu/oceny: „Tak”, zachowanie/aktywność jest aktualnie obecne u ucznia; „Nie”, zachowanie/aktywność aktualnie nie występuje u ucznia. W kategorii „Tak” można też wybrać kategorie szczegółowe (jedną lub więcej) dookreślające specyfikę funkcjonowania ucznia:

aktywność jest podejmowana, gdy uczeń otrzymuje „więcej czasu”; „wsparcie drugiej osoby”; „wsparcie techniczne”. AOU to narzędzie dające bazę informacji przede wszystkim do opisu jakościowego funkcjonowania ucznia. Informacje uzyskane w AOU wraz z tymi pozyskanymi z innych źródeł stanowią podstawę przygotowania *Protokołu Szkolnej Oceny Funkcjonalnej* (PSzOF). Jeśli ocena nie jest możliwa, proszę nic nie wypełniać, tylko przejść do kolejnego twierdzenia. Jeśli arkusz wypełniany jest przez rodzica, może zostać wypełniony samodzielnie lub wspólnie z koordynatorem Szkolnej Oceny Funkcjonalnej.

Obszar I. Uczenie się i stosowanie wiedzy						
Uczeń/uczennica:		Tak	Tak, gdy otrzymuje:			Nie
			więcej czasu	wsparcie drugiej osoby	wsparcie techniczne	
1	Uważnie słucha oraz prawidłowo odbiera wypowiedzi nauczyciela, kolegów, innych osób z otoczenia, w różnych sytuacjach życiowych					
2	Uważnie słucha oraz prawidłowo odbiera treści audio, np. piosenki, audiobooka, bajki					
3	Przeszukuje wzrokiem w celu odnalezienia wskazanego przedmiotu w zbiorze					
4	Skupia uwagę wzrokową na nowym obiekcie, interesującej sytuacji (przygląda się uważnie)					
5	Prawidłowo rozpoznaje i interpretuje treść prezentowaną w sposób graficzny: obrazki, zdjęcia, wykresy, mapy					
6	W sytuacji czytania, pisania, obserwowania zachowuje właściwą odległość względem książki/zeszytu/przedmiotu					
7	Płynnie przenosi spojrzenie z jednego przedmiotu na drugi					
8	Rozpoznaje i nazywa wszystkie litery alfabetu (także litery: ą, ę, ć, ś, ń, ż, ź, ó)					
9	Potrafi dzielić wyrazy na głoski, stara się poprawnie wyróżnić i nazywać głoski w nagłosie (początek wyrazu), śródgłosie (środek wyrazu) i wygłosie (koniec wyrazu)					
10	Odróżnia głoski o podobnym brzmieniu (np. k-g, s-z), dostrzega różnice w parach wyrazów, np. <i>pies-piec</i>					
11	Czyta techniką całościową, frazową (czyta płynnie całe zdanie)					
12	Analizuje treść prostych tekstów (np. dobiera podpis do właściwego obrazka, ilustruje fragment tekstu, podkreśla wyrazy)					
13	Rozumie przeczytany przez siebie krótki tekst (głośno lub cicho)					
14	Wyodrębnia w czytanim po cichu prostym/krótkim tekście fragmenty dotyczące postaci, zdarzeń, sytuacji					
15	Rozumie przenośne (niedostowne) znaczenie wyrazów, zwrotów w tekście					
16	W prawidłowy sposób posługuje się narzędziem pisarskim: trzyma długopis/ołówek, korzysta z maszyny brajlowskiej, klawiatury lub innego narzędzia (myszy komputerowej)					
17	Odwzorowuje litery i kształty literopodobne					
18	Pisze litery (symbole) po śladzie					
19	Zapisuje litery i symbole z pamięci					
20	Przepisuje w sposób czytelny proste wyrazy kilkusylabowe (I kl.), proste zdania i krótkie teksty (II kl.), zdania złożone i teksty (II/III kl.)					
21	Pisze ze słuchu proste zdania, w tym stosując podstawowe i poznane zasady ortograficzne					

Obszar I. Uczenie się i stosowanie wiedzy						
Uczeń/uczennica:		Tak	Tak, gdy otrzymuje:			Nie
			więcej czasu	wsparcie drugiej osoby	wsparcie techniczne	
22	Liczy obiekty w zakresie poznanym na lekcjach edukacji matematycznej					
23	Wymienia kolejne liczebniki od wybranej liczby, także wspak (w zakresie poznanym na lekcjach edukacji matematycznej)					
24	Zapisuje liczby cyframi, poprawnie stosuje znaki działań i symbole matematyczne					
25	Dodaje i odejmuje w zakresie poznanym na lekcjach edukacji matematycznej					
26	Rozwiązuje i układa zadania tekstowe zawarte w programie edukacji matematycznej					
27	Mnoży i dzieli w pamięci w zakresie tabliczki mnożenia					
28	Naśladuje ruch bezpośrednio po demonstracji, np. wykonuje ilustrację ruchową do piosenki/muzyki					
29	Odwzorowuje (przepisuje, przerysowuje) figury, litery, znaki symboliczne					
30	Przepisuje wyrazy/krótkie teksty z tablicy					
31	Naśladuje wyraz twarzy, gestykulację					
32	Powtarza rytm/prostą melodię					
33	Adekwatnie do sytuacji zadaje pytania wymagające dopełnienia: co?, kiedy?, gdzie?					
34	Adekwatnie do sytuacji zadaje pytania wymagające wyjaśnienia: dlaczego?, jak?, jak to było?					
35	Wykazuje zainteresowanie informacjami zawartymi w tekstach, w przekazie słownym					
36	Rozumie znaczenie podstawowych znaków i symboli (graficznych lub migowych)					
37	Używa prostych zdań poprawnych pod względem gramatycznym					
38	Używa zdań złożonych poprawnych pod względem gramatycznym					
39	Opisuje sytuacje, uczucia i zachowania różnych osób					
40	Tworzy proste historie, opowiadania					
41	Liczy dwójkami, piątkami, dziesiątkami					
42	Powtarza krótką rymowankę					
43	Wykonuje sekwencje czynności zgodnie z regułami i w ustalonej kolejności, np. uczenie się gry (w piłkę nożną lub szachy), posługiwanie się przyborami szkolnymi					
44	Skupia uwagę na właściwościach osób, takich jak: mimika twarzy, dotyk lub głos					

Obszar I. Uczenie się i stosowanie wiedzy						
Uczeń/uczennica:		Tak	Tak, gdy otrzymuje:			Nie
			więcej czasu	wsparcie drugiej osoby	wsparcie techniczne	
45	Dostrzega zmiany w otoczeniu (ilość czy intensywność bodźców)					
46	Celowo koncentruje się na wybranym elemencie otoczenia fizycznego					
47	Celowo koncentruje się na wybranym elemencie w otoczeniu społecznym					
48	Skupia się na zadaniu i doprowadza je do końca					
49	Podjeżdżuje zabawy „na niby”, np. udaje postać bohatera z utworu literackiego, filmu					
50	Podjeżdżuje zabawy „na niby” we współpracy z innymi					
51	Tworzy opowieści, wymyśla historie, np. zabawa „co by było, gdyby”					
52	Rozwiązuje zagadki					
53	Przekonuje innych do aktywności					
Uwagi i komentarze do obszaru II						

Obszar II. Ogólne zadania i obowiązki						
Uczeń/uczennica:		Tak	Tak, gdy otrzymuje:			Nie
			więcej czasu	wsparcie drugiej osoby	wsparcie techniczne	
54	Potrafi dostrzegać proste problemy w swoim otoczeniu, zadaje pytania problemowe					
55	Podejmuje próby znalezienia rozwiązania prostych problemów, eksperymentuje					
56	Dostrzega różne możliwości rozwiązania prostych problemów, dostrzega i szacuje skutki tych rozwiązań					
57	Podejmuje próby zastosowania znalezionych rozwiązań					
58	Sprawdza i udoskonala znalezione rozwiązania, wprowadza innowacje w dotychczasowe sposoby działania					
59	Dostrzega możliwości i ograniczenia wyborów w różnych sytuacjach, np. wyboru określonych aktywności, działań, przedmiotów; zdaje sobie sprawę z konieczności dokonywania wyborów					
60	Potrafi przewidywać skutki prostych wyborów i decyzji					
61	Powstrzymuje się od pewnych działań ze względu na przewidywane skutki					
62	Dokonuje wyboru przedmiotów, aktywności, sposobu działania spośród kilku danych możliwości					
63	Rozumie proste zadanie, jakie ma do wykonania, inicjuje wykonanie zadania, przystępuje do jego wykonania					
64	Organizuje sposób i warunki do wykonania prostego zadania (ustala czas, miejsce, materiały potrzebne do jego wykonania)					
65	Wykonuje proste zadanie indywidualnie lub w grupie, realizuje kolejne kroki do jego wykonania					
66	Finalizuje zadanie, doprowadza je do końca, potrafi określić zakończenie zadania					
67	Podejmuje się wykonania kilku zadań kolejno lub równocześnie (np. przygotowanie stołu do posiłku)					
68	Organizuje sposób i warunki do wykonania kolejno lub równocześnie kilku zadań (ustala czas, miejsce, kolejność czynności, materiały potrzebne do ich wykonania) indywidualnie lub w grupie					
69	Wykonuje działania związane z kolejną lub równoczesną realizacją kilku zadań na niektórych lub wszystkich etapach ich realizacji					
70	Wykonuje i doprowadza do końca działania związane z kolejną lub równoczesną realizacją kilku zadań indywidualnie lub w grupie					
71	Wykonuje, codzienne obowiązkowe rutynowe czynności stosownie do wieku					
72	Planuje lub bierze udział w planowaniu codziennych czynności, ustalaniu planu dnia, rozkładu zajęć					
73	Korzysta z dziennego planu zajęć, wykonuje zgodnie z nim zaplanowane czynności					
74	Rozumie i akceptuje konieczne modyfikacje planu dnia, spowodowane bieżącymi potrzebami i wydarzeniami					
75	Właściwie gospodaruje czasem, by wykonać przewidziane planem dnia czynności					

Uwagi i komentarze do obszaru II

Obszar III. Porozumiewanie się						
Uczeń/uczenica:		Tak	Tak, gdy otrzymuje:			Nie
			więcej czasu	wsparcie drugiej osoby	wsparcie techniczne	
80	Rozumie i reaguje na kierowane do niego ustnie pytania lub polecenia					
81	Rozumie i wykonuje prostą instrukcję słowną wykonania czegoś, np. rozkłada na stole materiał dydaktyczny zgodnie z przekazanymi wskazówkami					
82	Rozumie znaczenia komunikatów ustnych o znaczeniu przenośnym, jak proste, popularne metafory (np. <i>pracowity jak mrówka</i>) i popularne przysłowia					
83	Rozumie żarty adekwatne do wieku					
84	Rozumie i reaguje na proste komunikaty przekazane w sposób niewerbalny za pomocą mimiki (np. marszczenie brwi jako zdziwienie, ziewanie jako nuda, uśmiech jako aproba)					
85	Rozumie znaczenie naturalnych lub umownych gestów (np. gest <i>pa-pa</i> ; dwa palce wyprowadzone od oczu jako komunikat <i>obserwuję cię</i> , palec na ustach jako <i>cisza!</i>); wie, co oznacza ton głosu osoby, z którą rozmawia					
86	Odczytuje elementy prostych planów, schematów rysunkowych, fotografii; rozumie znaczenie niektórych znaków drogowych, prostych graficznych ikon informacyjnych, emotikon					
87	Reaguje na umowne znaki świetlne lub dźwiękowe, np. dźwięk gwizdka w zabawach ruchowych jako sygnał do wykonania jakiejś czynności					
88*	Kieruje wzrok na osoby gestykułujące. Przez chwilę patrzy na osobę zwracającą się do niego					
89*	Rozpoznaje i poprawnie kojarzy ze znaczeniem przynajmniej kilkanaście konwencjonalnych znaków gestowo – mimicznych lub migów używanych w jego najbliższym otoczeniu					
90*	Rozumie więcej niż 100 znaków językowych migowych, co nie wystarcza jednak do pełnego zrozumienia zdań w wypowiedziach (komunikatach) kierowanych do niego w typowych sytuacjach codziennych					
91	Śledzi lub wyszukuje interesujące go/ją informacje w czasopiśmie, gazetach, w Internecie					
92	Wykazuje zainteresowanie słowem pisany jako źródłem informacji					
93	Rozumie dosłowne i przenośne znaczenia czytanych przez siebie krótkich tekstów (bajek, czytanek), także zawierających proste metafory (np. <i>mądrej sowy, przebiegłego lisa</i>)					
94	Chętnie zabiera głos w obecności osób znanych, bliskich, w kontakcie z rówieśnikami					
95	Wypowiada się w konkretnych sytuacjach „tu i teraz”, mówi o faktach, uczuciach, oczekiwaniach w sposób dosłowny lub domyślny					
96	Wypowiada się w odniesieniu do rzeczy, zdarzeń i zjawisk, wychodząc poza aktualny kontekst „tu i teraz”, krótko relacjonuje zdarzenia, własne przeżycia					
97	Mówiąc spontanicznie, buduje wypowiedzi z przynajmniej kilku zdań prostych. Używa adekwatnych/właściwych słów i zwrotów o znaczeniu dosłownym. Posiada zasób słów na poziomie wieku					
98	Przywołuje inne osoby gestem i mimiką. Wyraża swoją zgodę lub jej brak kiwnięciami głowy					

Obszar III. Porozumiewanie się						
Uczeń/uczennica:		Tak	Tak, gdy otrzymuje:			Nie
			więcej czasu	wsparcie drugiej osoby	wsparcie techniczne	
99	Za pomocą gestów i mimiki potrafi zwrócić na siebie czyjąś uwagę, domagać się czegoś, wyrazić swoje emocje i oczekiwania. Świadomie używa gestów i mimiki dla większej ekspresji					
100	Używa do przekazania wiadomości swoich bardziej złożonych pomysłów – symboli, rysunków, schematów, zdjęć, obrazków					
101	Wykazuje zainteresowanie pismem jako sposobem przekazywania informacji i wykorzystuje je w praktyce w różnych formach i sytuacjach stosownie do wieku					
102	Potrafi napisać krótkie zdanie lub sms w celu przekazania informacji, prośby, komentarza					
103	Potrafi napisać bardzo prosty tekst składający się z przynajmniej 3–4 zdań sensownych i zrozumiałych [nie oceniamy błędów gramatycznych i ortograficznych]					
104	Pisze krótki list w formie tradycyjnej lub elektronicznej do rodziców lub przyjaciela					
105	Nawiązuje i kontynuuje rozmowę z drugą osobą, tak jak podczas wymiany zdań o pogodzie z przyjacielem. Stosuje zasadę przemienności wypowiedzi					
106	Rozumie, kiedy kończy się rozmowa lub sam potrafi ją zakończyć					
107	Nawiązuje i kontynuuje rozmowę w obecności kilku osób; uczestniczy w kilkuosobowej pogadance, włącza się pytaniami i odpowiedziami					
Uwagi i komentarze do obszaru III						

* dotyczy **tylko** uczniów posługujących się językiem migowym

Obszar IV. Motoryka, poruszanie się – w tym mobilność i aktywność manualna						
Uczeń/uczennica:		Tak	Tak, gdy otrzymuje:			Nie
			więcej czasu	wsparcie drugiej osoby	wsparcie techniczne	
108	Potrafi przyjmować pozycję leżącą lub zmieniać pozycję ciała z horyzontalnej na każdą inną pozycję, np. stojącą lub siedzącą					
109	Potrafi przyjmować pozycję siedzącą lub w kucki na pośladkach z kolanami blisko złączonymi					
110	Potrafi zmieniać pozycję ciała z kucznej na każdą inną pozycję, np. stojącą					
111	Potrafi przyjmować pozycję siedzącą i zmieniać pozycję ciała z siedzącej na każdą inną pozycję np. stojącą lub leżącą					
112	Potrafi przyjmować pozycję stojącą lub potrafi zmieniać pozycję ciała ze stojącej na każdą inną pozycję np. leżącą lub siedzącą					
113	Potrafi pochylać tułów ku dołowi lub na bok, np. sięganie w dół po jakiś przedmiot					
114	Potrafi korygować i przesuwać ciężkości ciała z jednej pozycji do innej podczas siedzenia, stania lub leżenia, jak np. przenoszenie ciała z jednej stopy na drugą podczas stania					
115	Potrafi utrzymać pozycję leżącą, np. leżenie na materacu, w pozycji na brzuchu, na plecach					
116	Potrafi utrzymać przez krótki czas pozycję kuczną					
117	Potrafi utrzymać przez krótki czas pozycję kłępczącą					
118	Potrafi utrzymać przez krótki czas pozycję siedzącą					
119	Potrafi podnosić przedmiot					
120	Potrafi zabierać lub przenosić przedmiot z jednego miejsca na drugie za pomocą rąk, jak np. przenoszenie szklanki lub zabawki					
121	Potrafi zabierać lub przenosić przedmiot z jednego miejsca na drugie za pomocą ramion, przedramion i rąk, np. przenoszenie zwierzątka domowego, dużego pudełka					
122	Potrafi zabierać lub przenosić przedmiot z jednego miejsca na drugie z użyciem barków, bioder lub pleców, np. noszenie plecaka/tornistra					
123	Potrafi używać rąk, ramion i innych części ciała w celu umieszczenia przedmiotu w jakimś miejscu, np. stawianie na ziemię konewki z wodą, zdejmowanie plecaka, stawianie kota/małego psa na ziemię					
124	Potrafi podnosić małe rzeczy za pomocą palców i ręki, np. podnosi długopis, monetę					
125	Potrafi chwycić i przytrzymać za pomocą jednej lub dwóch rąk, np. potrafi chwycić klamkę, przedmioty					
126	Potrafi używać palców i ręki do kontrolowania, poruszania przedmiotami (manipulowanie w dłoni)					
127	Potrafi w sposób zamierzony wypuszczać przedmioty z palców/dłoni					
128	Potrafi przyciągnąć przedmiot do siebie za pomocą palców/dłoni ramion, np. przyciągnąć drzwi tak, aby się zamknęły					

Obszar V. Dbanie o siebie, samoobsługa i samodzielność						
Uczeń/uczennica:		Tak	Tak, gdy otrzymuje:			Nie
			więcej czasu	wsparcie drugiej osoby	wsparcie techniczne	
136	Potrafi umyć ręce, twarz					
137	Potrafi umyć włosy					
138	Potrafi się umyć się/wziąć prysznic i osuszyć po zakończonym myciu					
139	Potrafi podjąć odpowiednie działania po oddaniu moczu lub defekacji – oczyszczanie się					
140	Potrafi dokonać wyboru ubrania i obuwia adekwatnie do warunków pogodowych lub sytuacji					
141	Potrafi zaplanować właściwą kolejność zakładania i zdejmowania ubrania					
142	Potrafi założyć koszulę, spodnie, rajstopy, bieliznę, rękawiczki, spódnicę, sukienkę, obuwie itp.					
143	Potrafi zdjąć koszulę, spodnie, rajstopy, bieliznę, rękawiczki, spódnicę, sukienkę, obuwie itp.					
144	Potrafi zjeść przygotowaną kanapkę					
145	Potrafi zjeść przygotowaną zupę łyżką					
146	Potrafi zjeść przygotowane danie widelcem					
147	Potrafi zjeść przygotowane danie nożem i widelcem					
148	Realizuje/podejmuje aktywności prozdrowotne (sporty/treningi; odpowiedni do potrzeb wypoczynek/sen; przebywanie na świeżym powietrzu)					
149	Respektuje zasady bezpieczeństwa na terenie szkoły					
150	Odróżnia zdrowe pokarmy i napoje od szkodliwych dla zdrowia, potrafi zrezygnować lub ograniczyć te drugie					
151	Potrafi unikać nadmiernego chłodu lub upału, rozgrzać się lub ochłodzić, poszukać cienia					
152	Potrafi sygnalizować pogorszenie stanu zdrowia, prosić o pomoc z powodu bólu głowy, gardła					
Uwagi i komentarze do obszaru V						

Obszar VI. Życie domowe						
Uczeń/uczennica:		Tak	Tak, gdy otrzymuje:			Nie
			więcej czasu	wsparcie drugiej osoby	wsparcie techniczne	
153	Dbą o/utrzymuje porządek w swojej szafce, szufladzie, na biurku, w miejscu pracy/nauki/zamieszkania					
154	Sprząta w miejscu pracy/nauki/zamieszkania po wykonanej pracy; potrafi zamieść śmieci, wyrzucić je, wytrzeć lub wymyć blat z kleju, farby; dąży do przywrócenia porządku wokół siebie					
155	Pomaga w drobnych pracach domowych					
Uwagi i komentarze do obszaru VI						

Obszar VII. Wzajemne kontakty i związki międzyludzkie					
Uczeń/uczennica:	Tak	Tak, gdy otrzymuje:			Nie
		więcej czasu	wsparcie drugiej osoby	wsparcie techniczne	
156	Okazuje szacunek i serdeczność w relacjach z innymi ludźmi				
157	Konstruktywnie reaguje na pozytywne i negatywne informacje dotyczące jego osoby, wykonywanych zadań				
158	Rozpoznaje i reaguje na sygnały niewerbalne i gesty społeczne w relacjach z rówieśnikami				
159	Zachowuje odpowiedni dystans/kontakt fizyczny w kontaktach interpersonalnych w sposób adekwatny do sytuacji i akceptowany społecznie				
160	W kontaktach/relacjach z rówieśnikami jest tolerancyjny i akceptujący				
161	Kontroluje swoje emocje w relacjach z rówieśnikami				
162	Kontroluje swoje zachowanie (m.in. agresję werbalną i fizyczną) podczas kontaktów interpersonalnych				
163	Adekwatnie do wieku inicjuje i kończy wzajemne kontakty z innymi osobami				
164	Nawiązuje wzajemne kontakty stosownie do pełnionych ról społecznych, np. przewodniczącego klasy, członka klubu sportowego				
165	Zachowuje dystans w relacjach społecznych w sposób adekwatny do sytuacji i akceptowany kulturowo				
166	Potrafi uzyskać informację od nieznaną osoby				
167	Wie, jak rozpoznać niebezpieczeństwo w sytuacji kontaktu z osobami nieznanymi i jak ma zareagować, np. wezwać na pomoc zaufaną dorosłą osobę				
168	Nawiązuje i utrzymuje adekwatne kontakty z nauczycielami, wychowawcami, terapeutami				

Obszar VII. Wzajemne kontakty i związki międzyludzkie						
Uczeń/uczennica:		Tak	Tak, gdy otrzymuje:			Nie
			więcej czasu	wsparcie drugiej osoby	wsparcie techniczne	
169	Nawiązuje i utrzymuje kontakty z rówieśnikami w klasie lub miejscu zamieszkania					
170	Ma przyjaciół w klasie, szkole, miejscu zamieszkania					
171	Buduje i utrzymuje relacje z rodzicami					
172	Buduje i utrzymuje relacje z rodzeństwem					
173	Buduje i utrzymuje relacje z dalszą rodziną					
Uwagi i komentarze do obszaru VII						

Obszar VIII. Edukacja szkolna – pełnienie roli ucznia						
Uczeń/uczennica:		Tak	Tak, gdy otrzymuje:			Nie
			więcej czasu	wsparcie drugiej osoby	wsparcie techniczne	
174	Realizuje obowiązek szkolny (regularnie uczestniczy w zajęciach szkolnych)					
175	Wypełnia obowiązki wynikające z roli ucznia (przygotowuje się do zajęć, odrabia prace domowe, zgłasza się do odpowiedzi)					
176	Korzysta z praw ucznia (np. uczestniczy w zainicjowanych przez nauczyciela wyborach przewodniczącego klasy)					
177	Podejmuje prawidłowe relacje z rówieśnikami (np. zna imiona rówieśników, wspólnie z nimi spędza czas na przerwach)					
178	W razie odczuwania trudności w uczeniu się prosi o pomoc nauczyciela lub inną osobę					
Uwagi i komentarze do obszaru VIII						

Obszar IX. Życie w społeczności lokalnej						
Uczeń/uczennica:		Tak	Tak, gdy otrzymuje:			Nie
			więcej czasu	wsparcie drugiej osoby	wsparcie techniczne	
179	Wykazuje zainteresowanie życiem lokalnej społeczności i jej problemami					
180	Uczestniczy w działalności na rzecz innych, np. przygotowuje plakat w kampanii społecznej, uczestniczy w zbiórce na rzecz schroniska dla zwierząt					
181	Uczestniczy w grach i zabawach pozalekcyjnych, np. w świetlicy, na placu zabaw					
182	Bierze udział w zorganizowanych zajęciach pozalekcyjnych, np. w świetlicy środowiskowej, klubie sportowym, domu kultury					
183	Ma hobby, które wymaga od niego aktywności i twórczości, np. maluje, gra na instrumencie, wyplata elementy dekoracyjne ze sznurka					
184	Uczestniczy w życiu kulturalnym, np. zwiedza muzea, bierze udział w spotkaniach w bibliotece osiedlowej, w koncercie, w meczu					
Uwagi i komentarze do obszaru IX						

Protokół Szkolnej Oceny Funkcjonalnej (PSzOF)

Imię i nazwisko ucznia:
 Szkoła: Klasa:
 Miejsce i data:

Część 1: Opis funkcjonowania ucznia

(dane z Arkusza Obserwacji Ucznia oraz innych źródeł)

Obszar I. Uczenie się i stosowanie wiedzy	
Mocne strony ucznia w obszarze I	Słabe strony ucznia w obszarze I
Źródła wiedzy: ☐ Arkusz Obserwacji Ucznia ☐ Badanie specjalistyczne (jakie?) ☐ Wywiad ☐ Inne (jakie?)	
Obszar II. Ogólne zadania i obowiązki	
Mocne strony ucznia w obszarze II	Słabe strony ucznia w obszarze II
Źródła wiedzy: ☐ Arkusz Obserwacji Ucznia ☐ Badanie specjalistyczne (jakie?) ☐ Wywiad ☐ Inne (jakie?)	

Obszar III. Porozumiewanie się	
Mocne strony ucznia w obszarze III	Słabe strony ucznia w obszarze III
Źródła wiedzy: ☐ Arkusz Obserwacji Ucznia ☐ Wywiad ☐ Badanie specjalistyczne (jakie?) ☐ Inne (jakie?)	
Obszar IV. Poruszanie się – w tym mobilność i aktywność manualna	
Mocne strony ucznia w obszarze IV	Słabe strony ucznia w obszarze IV
Źródła wiedzy: ☐ Arkusz Obserwacji Ucznia ☐ Wywiad ☐ Badanie specjalistyczne (jakie?) ☐ Inne (jakie?)	
Obszar V. Dbanie o siebie, samoobsługa i samodzielność	
Mocne strony ucznia w obszarze V	Słabe strony ucznia w obszarze V
Źródła wiedzy: ☐ Arkusz Obserwacji Ucznia ☐ Wywiad ☐ Badanie specjalistyczne (jakie?) ☐ Inne (jakie?)	

Obszar VI. Życie domowe	
Mocne strony ucznia w obszarze VI	Słabe strony ucznia w obszarze VI
Źródła wiedzy: ☐ Arkusz Obserwacji Ucznia ☐ Wywiad ☐ Badanie specjalistyczne (jakie?) ☐ Inne (jakie?)	
Obszar VII. Wzajemne kontakty i związki międzyludzkie	
Mocne strony ucznia w obszarze VII	Słabe strony ucznia w obszarze VII
Źródła wiedzy: ☐ Arkusz Obserwacji Ucznia ☐ Wywiad ☐ Badanie specjalistyczne (jakie?) ☐ Inne (jakie?)	
Obszar VIII. Edukacja szkolna – pełnienie roli ucznia	
Mocne strony ucznia w obszarze VII	Słabe strony ucznia w obszarze VII
Źródła wiedzy: ☐ Arkusz Obserwacji Ucznia ☐ Wywiad ☐ Badanie specjalistyczne (jakie?) ☐ Inne (jakie?)	

Obszar IX. Życie w społeczności lokalnej	
Mocne strony ucznia w obszarze VIII	Słabe strony ucznia w obszarze VIII
Źródła wiedzy: ☐ Arkusz Obserwacji Ucznia ☐ Badanie specjalistyczne (jakie?) ☐ Wywiad ☐ Inne (jakie?)	

Część 2: Plan wsparcia edukacyjno-specjalistycznego

Rekomendowane działania:

.....

.....

.....

.....

.....

Zakresy odpowiedzialności:

.....

.....

.....

.....

.....

Działanie	Osoba odpowiedzialna za koordynację wsparcia	Okres realizacji (od-do)

Rekomendacja do pogłębionej oceny funkcjonalnej w poradni psychologiczno-pedagogicznej

☐ TAK ☐ NIE